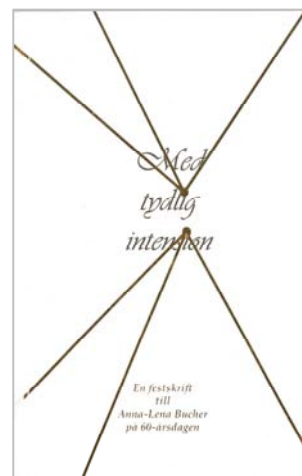


Ny antologi: Med tydlig intension

Hösten brukar omnämnas som en bokläsningstid och då är det väl passande att TNC kommer ut med en antologi om terminologi och fackspråk: "Med tydlig intension". I den finns 20 artiklar om terminologi och fackspråk, men också om språkvård och översättning och om språkfilosofi och terminologyrket. Bokens skribenter har arbetat med terminologi, fackspråk och språkvård på olika sätt, i Sverige eller utomlands – vissa inom nationella terminologicalentraler, andra vid olika universitet eller organisationer. Skribenterna har också alla en relation till Anna-Lena Bucher, vd för Terminologicalentrum TNC, och det är till hennes 60-årsdag som denna antologi och tillika festskrift ges ut. Boken kan beställas från TNC. [[LÄNK](#)]



Ny ordlista 1: Pensionsorden

Ordlistan Pensionsorden har reviderats och ska i sin andra version publiceras på Försäkringskassans webbplats. Den kommer också att publiceras i Rikstermbanken. Ordlistan kommer även att finnas i en version med lättlästa, enklare förklaringar.

I projektgruppen som arbetat med revideringen har representanter för följande organ ingått: Alecta, Collectum, Finansinspektionen, Fora, Försäkringskassan (som svarat för finansiering och projektledning), Konsumenternas försäkringsbyrå, Länsförsäkringar, PPM (Premiepensionsmyndigheten) och Terminologicalentrum TNC. Behovet av revidering föranleddes av att förändringar skett i pensionssystemen och att en del nya begrepp tillkommit.

I terminologiska ordlisteprojekt av det här slaget är naturligtvis själva ordlistan det viktiga resultatet. Något som också är viktigt men som inte nämns lika ofta är att arbetsgruppens deltagare brukar få nya erfarenheter och insikter som de har nytta av i sitt fortsatta arbete. Så här svarade några deltagare i arbetsgruppen på tre frågor som rörde detta:

1. Vilken är den, som du ser det, största nyttan med pensionsordlisteprojektet?
2. Vilka nya erfarenheter har medverkan i projektet gett dig?
3. Vad tycker du är din främsta lärdom av projektet?

Camilla Bratt, Konsumenternas försäkringsbyrå:

1. Försäkringsbolagens och myndigheternas termer är svåra och används olika av olika bolag/myndigheter och även inom ett och samma bolag. Helst skulle man tillsätta en grupp som diskuterar helt fritt vad de olika begreppen borde heta för att kunderna ska ha en chans att förstå!
- 2 och 3. Man lär sig hela tiden något nytt och att en ordentligt projektledning betyder mycket.

Elisabeth Björck-Orvehed, Collectum:

1. Att branschen nu förhoppningsvis är enade om vad som betyder vad. De synpunkter som inte kunde beaktas i remisshanteringen av branschordlistan försöker vi väva in i de enklare ordförklaringarna, som blir mer konsumenttillvända.
2. Att arbeta med ett liknande projekt skärper tanken och skapar tydliga definitioner. Man kan inte längre vara "luddig i kanterna".
3. Terminologiarbete är komplicerat och tidskrävande. Men när det väl är gjort finns det god grund för tydlig kommunikation inom branschen och i sin förlängning till allmänheten.

Maria Lundgren, Länsförsäkringar:

1. Att öka förståelsen inom försäkringsbranschen och bland allmänheten om ordens innebörd.
2. Jag har lärt mig mer om allmän försäkring och även om hur man kan formulera sig.
3. Tålamod.

Ny ordlista 2: Terminologi för e-legitimation

Terminologin för e-legitimation finns nu att ladda ner från TNCs webbplats. [[LÄNK](#)]

Ny ordlista 3: Svensk-engelsk ordlista för högre utbildning

Nu finns Höskoleverkets elektroniska svensk-engelska ordbok publicerad på verkets webbplats. TNC har lett arbetet med att sälla fram de 1 186 begreppen som ingår i ordboken. Utgångspunkt för urvalet har varit att finna de begrepp som på något sätt är specifika för högskoleområdet eller högskoleutbildningen. De flesta av termposterna i ordboken innehåller enbart svenska och engelska termer, men ungefär en tiondel av begreppen har utretts utförligare av en projektgrupp på Höskoleverket, ledd av TNC. Termposterna med dessa begrepp innehåller även en definition eller en anmärkning på svenska. Efter det att den första

versionen av ordboken nu är publicerad kommer Högskoleverket att sätta igång arbetet med version två. Även i detta arbete kommer TNC att delta. Här finns ordboken [[LÄNK](#)]

Ny ordlista 4: Fakta om e-böcker

På uppdrag av Specialpedagogiska institutet ledde TNC under vintern 2006–2007 en arbetsgrupp som hade till uppgift att reda ut ett antal begrepp rörande e-böcker. I arbetsgruppen fanns representanter för Tal- och punktskriftsbiblioteket, Bibliotekstjänst, Föreningen Svenska Läromedel, Sveriges Läromedelsförfattares förbund, Förbundet Funktionshindrade med Läs- och Skrivsvårigheter och Specialpedagogiska institutet. Resultatet från terminologiarbetet finns nu samlat i ett häfte, *Fakta om e-böcker*, som finns på webbsidor hos Specialpedagogiska skolmyndigheten (f.d. Specialpedagogiska institutet) [[LÄNK](#)].

Lägesrapport om arbetet med Rikstermbanken



TNCs arbete med att skapa Rikstermbanken fortskrider. Enligt planen kommer Rikstermbanken att "öppnas" i en första version i början av december 2008. I god tid dessförinnan informerar vi förstås om var och när lanseringen kommer att äga rum.

Det arbete som sker just nu är av både teknisk och innehållslig karaktär. Tekniskt handlar det om att successivt utveckla själva programvaran. Innehållsligt håller vi på att preparera och prioritera bland de ordlistor som är tänkbara att lägga in. Vi undersöker också i vilken utsträckning definitioner ur lagtexter, föreskrifter och utredningar (SOU:er) kan komma i fråga. Förfrågningar har gått ut till ett antal myndigheter som har gjort ordlistor inom sitt eget område, t.ex. Finansinspektionen, Ekonomistyrningsverket och Migrationsverket. I förfrågan framhålls att myndighetens ordlista genom Rikstermbanken kan få en ännu större spridning än i dag, bland annat genom ökad tillgänglighet och nya sökmöjligheter. Om ordlistan läggs in i Rikstermbanken så innebär det också en sorts tillämpning av det EU-direktiv¹ som säger följande: "Information från den offentliga sektorn utgör ett betydelsefullt utgångsmaterial för produkter och tjänster med digitalt innehåll."

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/98/EG av den 17 november 2003 om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn

Glädjande nog har gensvaret på förfrågningarna varit enbart positivt. Man ser fram emot att terminologier från många olika källor samlas på ett enda ställe och man vill gärna bidra.

Här kommer en faktaruta som du kan använda om du kort vill informera om Rikstermbanken, t.ex. på en webbplats.

Alla termer på ett ställe!

Rikstermbanken, öppen och tillgänglig för alla, blir en viktig del i en utvidgad svensk terminologisk infrastruktur. Rikstermbanken är tänkt att bli en stor webbaserad databas med terminologi från olika typer av organisationer (myndigheter, företag, föreningar etc.). Från TNC kommer vi till exempel att bidra med våra egna ordlistor och annat terminologiskt material som vi samlat genom åren. Vikten av en rikstermbank har nämnts i både propositioner och betänkanden, exempelvis *Bästa språket* (Prop. 2005/06:2), *Från IT-politik för samhället till politik för IT-samhället* (Prop. 2004/05:175) och *Värna språken – förslag till språklag* (SOU 2008:26).

Läs mer på TNCs webbplats: <http://www.tnc.se>

Terminologikonferenser, seminarier och kurser

TKE 2008

TKE 2008, den åttonde internationella konferensen i serien "Terminology and Knowledge Engineering" anordnades precis som dess sju föregångare av GTW (Gesellschaft für Terminologie und Wissenstransfer). I år stod Köpenhamns handelshögskola (CBS) som värd för konferensen och temat var "Managing Ontologies and Lexical Resources". De drygt 20 föredragen som hölls behandlade ett brett spektrum av ämnen: terminologiteori och termextraktion, semiotiska metamodeller och specialiserade ontologier. Förutom huvudkonferensen hölls två seminarier: den ena om användning av TBX (TermBase eXchange Format)² och den andra om ontologier och språkliga resurser³.

Skandinaviska Hälsoinformatikkonferensen och Termkonferensen 2008

Den sjätte Skandinaviska Hälsoinformatikkonferensen kombinerades även 2008 med den svenska termkonferensen och ägde rum i Kalmar. Temat var "Information som når fram – strukturerad, sammanhållen, i samverkan" och TNC bidrog med två föredrag: "Att översätta Snomed CT – översättare, fackspecialister och terminologer i samarbete kräver gemensamma språkliga riktlinjer" och "Men vad är donation egentligen? Terminologiskt samarbete i Nationella vävnadsprojektet".

² Walking across the Application Divide between mainstream terminological resources and the Semantic Web: Mining information in TBX for Use in SKOS and OWL Environments

³ Development of Enterprise-level Ontology and Lexical Resource Solutions

Seminarium om terminologi och översättning den 26 september

International Translation Day har i år temat terminologi, vilket TNC uppmärksammar genom att ordna ett seminarium om just terminologi och översättning. Ingemar Strandvik, språklig samordnare vid Europeiska kommissionen kommer att berätta om översättningsarbetet inom EU, TNC kommer att berätta om de kurser i terminologi som hölls för översättare och terminologer inom EU under våren 2008, och en panel kommer att diskutera översättarens terminologiska ansvar. Seminariet hålls på Konferens Rosenbad. Antalet platser är begränsat. Anmäl dig här [[LÄNK](#)].

Termfrågor

Som abonnent i Terminologifrämjandet förköper man tid som kan användas till exempelvis TNCs termtjänst. Under rubriken *Termfrågor* redovisar vi några av de frågor och svar som kommit till termtjänsten den senaste tiden. Har du kommentarer eller tillägg till svaren får du gärna höra av dig. Om du vill veta mer om hur man blir abonnent kan du läsa [här](#).

Fråga: Vad heter "SUV" på svenska?

Svar: Vi rekommenderar att man i svenskan använder ordet "stadsjeep" i stället för den engelska förkortningen "SUV" (som står för Sport Utility Vehicle). De tusentals träffar för stadsjeep som man får om man söker på Internet talar för att ordet också är tämligen etablerat.

Fråga: Vad är en "ootid" och vad heter det på svenska?

Svar: "Ootid" är den cell som bildas när den haploida äggcellen och den haploida spermiecellen sammanförs och meiosens steg två kan ske. Ootid bildas bara i människan och existerar under den mycket korta perioden innan den diploida zygoten bildas. Det tycks faktiskt inte finnas något svenskt ord för det här men man borde kunna säga "ootid" även på svenska.

Fråga: Vi ska diskutera visionen för vårt företag. Finns det någon definition av begreppet 'vision'?

Svar: Det viktiga är att göra en åtskillnad mot "projekt mål" eller "projektresultat". Ett projekt mål är det meningen att man verkligen ska nå inom en bestämd tid med hjälp av bestämda åtgärder. Visionen kanske är nästan på gränsen till ouppnåelig men ändå möjlig att sträva mot – hela tiden. TNCs vision är "en störningsfri fackspråklig kommunikation i (hela) samhället". Den visionen är svår att genomföra som ett projekt, men vi kan åstadkomma störningsfri kommunikation i små delområden och bit för bit sträva mot den större visionen. En bra vision är en heltäckande och komprimerad affärsidé som ska visa företagets existensberättigande. Norstedts svenska ordbok drar gränsen mellan "vision" och "mål" så här: "vision": 'framtida idealbild (att sträva mot)'; "mål": 'avsett resultat av verksamhet'.

Fråga: Jag undrar om ni har något förslag på hur vi ska översätta den engelska termen "safener". Enligt termbanken IATE heter det likadant på svenska och där hänvisas det till en faktapromemoria där begreppet definieras så här: 'ämnen och preparat som tillsätts ett växtskyddsmedel för att eliminera eller minska preparatets fytotoxiska effekter på vissa växter'. Jag ser att "safener" är en ganska vanlig term i svenska texter på nätet. Termen är tyvärr inte särskilt genomsynlig, dvs. man kan inte gissa sig till vad den står för. Skulle man kunna tänka sig att kalla detta för skyddstillsats i stället, eventuellt med den engelska termen inom parentes?

Svar: Vi har diskuterat förslaget "skyddstillsats" här på TNC och tycker att det fungerar (om än med allmänspråklig ton). Vi föreslår dock en tvåordsterm "skyddande tillsatsämne" eller "skyddande tillsatsmedel" så blir termen extra tydlig. Ett ämne är en substans, medan ett medel består av flera komponenter, som i diskmedel. I diskmedel har man ytaktiva tillsatsmedel för att förbättra diskmedlets förmåga att lösa fett i vatten. Att sätta den engelska termen inom parentes är alltid bra om man inte är säker på att den svenska termen fungerar lika entydigt som den engelska.

Fråga: Känner TNC till ordet "versalgemener"? Ett lite konstigt begrepp tycker jag, syftar varken på gemener eller versaler enbart utan på de båda när de står tillsammans i vissa konstellationer.

Svar: TNC har inte några belegg för "versalgemen", varken i våra databaser eller i våra grafiska och typografiska handböcker. Det kan tyda på att det antingen står för en ny term eller är mer av jargong. Några belegg hittar vi dock. I Vägverkets publikation "VÄGMÄRKEN 8 Lokaliseringsmärken för vägvisning" står det följande om versalgemen text:

"Tratex heter teckensnittet som används för vägmärken. Det har utvecklats för att få maximal läsbarhet under de speciella förhållanden som råder på vägarna. ... Vid versalgemen text (versaler = stora bokstäver, gemener = små bokstäver; versalgemen = versal begynnelsebokstav och resten gemener) används Tratexsvart eller Tratexvit."

Termen verkar (av detta och några "Google-belägg" att döma) användas för att snabbt beskriva en viss stil på t.ex. ett vägmärke, en logotyp, en rubrik. Det används alltså inte när man talar om vanliga meningar som ju alltid liksom skrivs versalgement.

Fråga: Jag har hört att "skimming" betyder att man tar lite pengar från väldigt många konton eller transaktioner och på så sätt tjänar stora pengar utan att ta mycket från någon enskild. Det handlar alltså om att "skumma av grädden från mjölken", "to skim" på engelska. Stämmer det?

Svar: Nej, inte enligt Datatermgruppens utredning:

"Försvenskningen skimning har redan fått betydande spridning och vi anser den acceptabel, liksom verbet skimma. Vi vill dock även föra fram kortkapning som en mer begriplig svensk term. För den person som ligger bakom och för den apparatur som används kan man tala om skimmare. Som en beskrivande förklaring av skimning kan smygavläsning användas. Den allmänna betydelsen av engelskans skim är 'skumma'. Med skimning eller ännu hellre kortkapning avses en speciell betydelse: något som bedragare gör när de i smyg med en liten dosa eller tillsats fångar upp informationen som finns på bank- och kontokort, för att sedan skapa ett duplikatkort med samma information."

Fråga: Vad heter "blåbär" och "lingon" på engelska, tyska och franska samt hur säger man att de inte är odlade utan från skogen?

Svar: "Blåbär" heter "bilberry" på engelska men även "blueberry" förekommer. För att ange att bären är vilda eller plockade i skogen kan man skriva "wild" före bärnamnet. På tyska säger man "Heidelbeeren" om blåbär; för att förtydliga varifrån de kommer kan man skriva "aus dem Wald" eller "Wald-Heidelbeeren". I Frankrike heter blåbär "myrtille" och för de vilda säger man "myrtilles sauvages".

Lingon har flera namn på engelska men vanligast är "cowberry" följt av "lingonberry". På tyska säger man "Preiselbeeren" och på franska "airelles" om lingon.

Bok- och lästips

Termlosen

Terminologiguiden (Guide to terminology) har nu översatts till norska (och då fått namnet *Termlosen*) och givits ut av Språkrådet i Norge (www.sprakradet.no). Enligt förordet har man gett ut den som ett led i strävandena mot att styrka norskt fackspråk, och man hoppas att

innehållet kommer att stimulera intresset för arbete med norsk terminologi. Det är ju nämligen så som man också säger i förordet: "Fagspråk är en viktig arena for utviklingen av ordforrådet i et språk." En del avsnitt i boken är översatta till bokmål, andra till nynorsk. Oslo: Språkrådet, 2008.

Nordterm 15 Konferensrapport

Kunnskap og fagkommunikasjon var namnet på Nordterm-konferensen som hölls i Bergen i juni 2007. Det var en välbesökt konferens med cirka 160 deltagare. Vid konferensen hölls cirka 40 föredrag, och nu finns en rapport med föredragen (tre bidrag från TNC) samt protokoll från Nordterms arbetsgruppers olika möten som ägde rum i anslutning till konferensen. Rapporten kan beställas från Språkrådet i Norges webbplats [[LÄNK](#)].

Oslo: Språkrådet, 2008.

Insikter om insikt. Nordiska teser om fackkommunikation.

(Laurén, C., Myking, J. & Picht, H. under medverkan av Jónsson, S.) Den här boken är skriven av fyra nordbor och forskare som under flera decennier varit engagerade i och forskat om terminologi och fackspråklig kommunikation. Syftet är att väcka till en djupare förståelse av forskningsområdet bland både fackfolk och lekmän. Boken är strukturerad kring tio teser som det förs diskussioner kring. Den är trespråkig (danska, norska, svenska) och kan beställas [här](#).

Oslo: Novus, 2008.

Vetenskapsengelska – med svensk kvalitet? (Jansson, Erland (red.))

Vad krävs för att svensk vetenskap ska kunna hävda sig internationellt på god engelska samtidigt som också svenskan utvecklas som vetenskapsspråk? Svaret på den frågan har avgörande betydelse för Sveriges framtid som vetenskapsnation. Båda språken behövs och i den här boken debatteras hur detta kan fungera i praktiken.

Stockholm: Språkrådet : Högskoleverket : Södertörns högskola, 2008.

Varautumisen ja väestönsuojelun sanasto

Beredskaps- och befolkningskyddsordlista (TSK 38)

Den här ordlistan, med den gängse systematiska TSK-uppställningen med begreppsdiagram, ger en tydlig antydning om att Finland fortfarande vårdar sitt försvar. Ordlistan är utgiven i samarbete med SPEK – Räddningsbranschens Centralorganisation i Finland.

Helsingfors: Sanastokeskus TSK, 2007.

Matlexikonet (Hemberg, Birgit)

Vet du vad amuse bouche, quinoa, breiflabb, chipotle, barista och halva är? Var ordet *barbecue* har sitt ursprung? Känner du till Charles Emil Hagdahl? Paul Bocuse? Erik "Bullen" Berglund? Letar du efter recept på blinier? Kalmarlåda? Lemon curd? Biff Greta? Gazpacho? Vad består egentligen garnityren à la florentine, à la bordelaise och à la grecque av? Svaren på dessa frågor och många fler finns i den här boken om matkunskap. Författaren Birgit Hemberg har varit redaktionschef på "Allt om mat" och dessförinnan matjournalist på DN.

Stockholm: Forum, 2007.

Brottningar med begrepp : en antologi (Skarin Frykman, Birgitta & Brembeck, Helene (red.))

Under 1988–1989 höll ett forskarseminarium vid Göteborgs universitets etnologiska institution ett antal begreppsseminarier där forskarna diskuterade ("brottades med") centrala begrepp i sin verksamhet. Flera av dessa begrepp var inte bara använda inom etnologin utan också inom andra vetenskaper. Boken summerar diskussionen kring nio begrepp: praxis, klass (i modern sociologi), makt, tradition, folklorism, revitalisering, etnicitet, assimilation och modernitet. Därutöver finns en inledande "diskuterande presentation" av Skarin Frykman, den ena av redaktörerna. Hon resonerar kring definitionen av "begrepp" och kommer in på begreppsanalys och dess användning som dialektisk metod.

Göteborg: Univ., Etnologiska inst. : Etnologiska fören. i Västsverige, 1997.

Svenska skrivregler (3. utgåvan)

Språkrådet har kommit ut med en ny utgåva av Svenska skrivregler. Bland de nya avsnitt som tillkommit finns utformning av minnesanteckningar och alfabetisk sortering av företagsnamn. Beställes här [\[LÄNK\]](#)

Stockholm: Språkrådet och Liber AB, 2008.

TNC-aktuellt

Ansvarig utgivare: Anna-Lena Bucher
Redaktion: Anna-Lena Bucher, Åsa Holmér, Henrik Nilsson

Förlag: AB Terminologicentrum TNC
Adress: Västra vägen 7 B, 169 61 Solna
Tel.: 08-446 66 00
Fax: 08-446 66 29
E-post: tnc@tnc.se
Org.nr: 556562-8491
ISSN: 0039-8438
TNC-aktuellt utkommer med 2–4 nr/år

Vill du inte ha nyhetsbrevet i fortsättningen, svara då på det här brevet med "Inte TNC-aktuellt längre" i ärenderaden.